

Рецензија за књигу:

**Тихомир Р. Ђорђевић, Цигани у Србији: етнолошка истраживања.
Цигани у Србији. Етнолошка истраживања Тихомира Р. Ђорђевића**

Са немачког превела: Гордана Тимотијевић

Приредила: проф. др Данијела Поповић Николић

Издавач: Центар за културу у Алексинцу, Огранак САНУ у Нишу, Алексинац, 2021.

Наслов оригинала

Dr Tihomir R. Gjorgjević, Die Zigeuner in Serbien: Etnologische Forschungen, I Teil.
Ethnologische Mitteilungen aus Ungarn, Mitteilungen zur Zigeunerkunde, II band, Budapest, 1903.

Dr Tihomir R. Gjorgjević, Die Zigeuner in Serbien: Etnologische Forschungen, II Teil.
Mitteilungen zur Zigeunerkunde, II Band, *Ethnologische Mitteilungen aus Ungarn*, II Teil, VIII Bandes, Budapest 1906.

Књига која је предмет ове рецензије представља са немачког језика преведену докторску дисертацију етнолога Тихомира Р. Ђорђевића посвећену Ромима у Србији. На почетку је кратка биографија Тихомира Р. Ђорђевића написана у првом лицу јединине, дата на почетку саме докторске дисертације.

Књига Тихомира Р. Ђорђевића састоји се из два дела. Први део сачињавају следећа поглавља: I. Увод (дати су основни подаци о Краљевини Србији, њеном географском положају и карактеристикама, а затим је приказан њен етнички састав); II. О Циганима у Србији (аутор на самом почетку указује на то да литературе о Циганима у Србији готово да и нема, затим пише о различитим ромским групама настојећи да их класификује); III. О прошлости Цигана на простору Краљевине Србије; IV. а) Статистички преглед, IV. б) Језички односи; V. Подела Цигана по вери; VI. О физичким особинама; VI. О душевним особинама; VIII. О начину живота Цигана; IX. О занимањима Цигана; X Цигани у српском народном веровању и предању; XI. О обичајима Цигана – 1. О обичајима око деце, 2. О обрезивању (*сунет*), 3. О побратимству, 4. О свадбеним обичајима, 5. О самртним обичајима, 6. О празницима код Цигана: А) Нова година, Б) Ђурђевдан, В) Остали празници.

Други део књиге састоји се из следећих поглавља: XII. О усменом предању: 1. Шта Цигани говоре о себи и свету, 2. Предања и бајке (*Царев син и ала, Очев аманет, Маимира и Рушид-бег, Ђаволова капа, Од чега се плаше ђаволи, Суђенице, Судбина, Како је Циганин украо пашу, Мртвац наградио добротинство, Циганин и дарови шумског човека, Пашина кћи и голуб, Младић и његов побратим вампир, Клетва да кога убије чума мора стићи, Пашин син и Ђоса, У паклу и рају, Вампир и његова жена, Ђосине враголије, Циганинова превара*), 3. Песме, 4. Загонетке, 5. Клетве, 6. Заклетве; XIII. О рачунању код Цигана; XIV. Из циганског речника - Дани у недељи, Бројеви.

Након текста преведене докторске дисертације Тихомира Р. Ђорђевића следе напомене преводиоца и приређивача, који указују на то да су поштовали садржину и форму публиковане докторске дисертације. Даље, они указују на то да су пратећи

тестолошке принципе, изразе које је Ђорђевић, у складу са терминологијом етнографске науке и друштва у Србији крајем 19. и почетком 20. века, користио за именовање народа о коме је писао (*Цигани, Циганин, цигански* итд.) нису прилагођавали друштвено-политичким и лингвистичким нормама савременог тренутка. Метатекстуалне сегменте (поговор, индекси) одликује употреба облика који припадају норми. Цитати из других текстова у Ђорђевићевом делу такође су преузети без измена и без примене савремене ортографије. Примери ромског језика наведени су према објављеном тексту дисертације на немачком, иако је у њему било грешака о чему ће свој суд и коментаре дати ромолози – скрећу пажњу приређивач и преводилац.

Следи опсежна студија проф. др Данијеле Поповић Николић "Докторска дисертација Тихомира Р. Ђорђевића: рукописи, превод, допуне и прераде". Студија је заснована на детаљном истраживању околности настанка, рецепције и проблема везаних за објављивање докторске дисертације. Део корпуса на коме се заснива ово истраживање представља рукописна грађа о Ромима у заоставштини Тихомира Р. Ђорђевића, као и писма која су Тихомиру Ђорђевићу упућивали његов брат Владимир Ђорђевић (378 писама) и Фридрих Краус (77 писама), сачувана у Легату Тихомира Р. Ђорђевића и Легату сестара Јанковић у Народној библиотеци Србије. Ова студија подељена је на следеће сегменте: 1. Цигани у Србији – рецепција, настанак и (не)објављивање; 2. Парцијално објављивање дисертације и наставак истраживања у области ромологије; 3. Рукописна грађа о Ромима; 4. Докторска дисертација у рукописима; 5. Методолошке основе; 6. Ромско усмено стваралаштво – грађа и проучавање; 7. Најинтересантније етнологске, лингвистичне, социолошке и антропогеографске студије – у српској науци новог времена. Проф. Поповић Николић објашњава да је истраживања Тихомира Р. Ђорђевића одликовао подробан увид у теренску и архивску грађу, он је током свог истраживачког рада прикупио изузетно богат теренски и архивски материјал.

На крају приређене књиге дати су индекс личних имена, индекс етнографских и географских назива, индекс појмова и прилози (из заоставштине Т. Ђорђевића – писма, фотографије Рома и сл.).

Закључак

Књига која је предмет рецензије представља са немачког језика преведену докторску дисертацију професора етнологије и ромолога Тихомира Р. Ђорђевића, која је до сада била само парцијално публикована. Књига представља темељ истраживања Рома у Србији, тезаурус података о Ромима у Србији на крају 19. и почетком 20. века. Књига пружа слику Рома, али – посредством њих – и других заједница које са њима улазе у интеракцију, посебно већинске српске. Књига је веома значајна за истраживање историје ромологије у Србији, али и историје етнологије и сродних друштвених и хуманистичких наука. Посебан допринос књизи даје студија проф. др Данијеле Поповић Николић, која расветљава околности, пријем и проблеме у вези публиковања докторске дисертације, приближавајући на тај начин друштвени и историјски контекст науке времена у којем је радио Тихомир Р. Ђорђевић.

Својим значајем и садржајем ова књига представља издавачки подухват. Част ми је и задовољство да је препоручим за публиковање.

С поштовањем,

Saša Zlatanović

Др Сања Златановић,
виши научни сарадник Етнографског института САНУ

У Београду, 23. августа 2021.